

Te zekerder ben ik omtrent deze conclusie, omdat abnormale klimaatsomstandigheden dergelijke cryptische instincten wakker roepen en we dit jaar een abnormaal mooie zomer hebben gehad. In hetzelfde raatje bevonden zich in de cellen naast die met vliegen, verdroogde (d.i. onverzorgde) larven, daarmee in aangesloten verband.

Biezeling.

B. J. J. R. WALRECHT.

Zijdebijtjes (*Colletes succincta*) op Terschelling. Tijdens een wandeling op een warme Augustus-ochtend (21e) over een lage vlakke duinrichel in het zuidoostelijk deel van de Groede op de Boschplaat van Terschelling kreeg ik opeens de gewaarwording in een wespennest te hebben getrapt. Honderden wespen gonsden en zoemden opgewonden om mijn voeten. Na mij eerst met enige schielijke sprongen in veiligheid te hebben gebracht, waagde ik het de dieren nader te bekijken. Zover in het schorregebied had ik nog nooit een wespennest gezien. Het bleek toen, dat het helemaal geen wespen waren. Er cirkelden talloze Zijdebijtjes (*Colletes succincta*) boven een zandige open plek met een oppervlakte van enige aren. De begroeiing was daar ijl. Zij bedekte nog niet de helft van de bodem, en bestond voornamelijk uit Rood zwenkgras, Blauwe zeedistel, Hertschoornweegbree, Engels gras, Muurpeper, Rolklaver en Veldbeemdgras met wat Zeeweegbree en Biestarwegras. In de zandbodem waren talloze kleine gaatjes aanwezig. De meeste bijen hadden daarvoor weinig belangstelling. Dit bleken de darren te zijn, die ongeveer 300 in getal op een hoogte van ten naastebij 10 cm boven de bodem rusteloos heen en weer vlogen. Zodra er zich ergens een wijfje vertoonde, stoven er tenminste drie tot vier darren op af. Kort na mijn aankomst (om $\pm$ 11 uur) heb ik daardoor verscheiden paringen kunnen waarnemen. De wijfjes verdwenen in het eerst volgende halfuur evenwel meer en meer, voor zover kon worden nagegaan in gaatjes in de bodem. De darren bleven alleen over. Af en toe benaderden enige van hen een seksegenoot, die op de bodem of een grashalm rondkroop, maar de vergissing werd steeds onmiddellijk bemerkt. Toen ik een dar ving om te weten te kunnen komen met welke soort ik te doen had, dromden er tientallen bijen tezamen op de plaats, waar mijn slachtoffer in het nauw had gezeten. Vermoedelijk kwamen zij af op het vibreergeluid van de vleugels, die in hun be-

weging belemmerd werden. De concentratie hield enige minuten aan. Er was toen helaas geen tijd meer na te gaan hoe de geschiedenis zich verder ontwikkelde: wat de darren verder deden, waarheen de wijfjes zich precies begaven en zo meer. Maar ik hoop dat dit een andere keer eens kan gebeuren.

Dr M. F. MÖRZER BRUIJNS.

Het milieu van *Acantholeberis curvirostris*. In het handboek Hydrobiologie van Nederland van Redeke vinden we de opgave, dat de watervlo *Acantholeberis curvirostris* een typisch acidophile soort is. Het dier wordt uitsluitend gevonden op de bodem van kalkarme plassen die zuur reageren. Wanneer men het dier vindt, kan men er zeker van zijn met zuur kalkarm water te doen te hebben. Het type water is tevens weinig rijk aan zouten en daarom oligotroop. De meeste oligotrophe wateren vinden we op plaatsen, die zodanig liggen, dat ze alleen door regenwater worden gevoed. We vinden *Acantholeberis* daarom vooral in heidevennen. Ook in het buitenland wordt *Acantholeberis* als typische bewoner van zuur-oligotrophe plassen vermeld.

Uit recente publicaties blijkt nu, dat *Acantholeberis* ook in wateren wordt aangetroffen, die deze eigenschappen niet of niet in alle opzichten hebben. In het boekwerk „Kortenhoeft”, dat in 1955 is verschenen, wordt een veldbiologische studie gemaakt van de Kortenhoeftse Plassen. *Acantholeberis* wordt daar eenmaal gevonden. Er wordt niet opgegeven waar het dier zich precies ophoudt. We vinden er naast oligotroop water ook zuur-oligotrophe zoetwaterkommetjes, waar ook verschillende Desmidiaceeën gevonden worden nl. de *Scorpidiumplekken* in het Hol. Vermoedelijk is het dier daar gevonden. Hoewel het dus niet geheel duidelijk is, waar de watervlo hier in het oligotrophe of zuur-oligotrophe gebied voorkomt, is de vindplaats op zichzelf ongewoon, daar *Acantholeberis* alleen van plassen op hoge gronden bekend was.

In de publicatie van 1954 „Veranderingen in de Flora en Fauna van de Zuiderzee na de afsluiting” wordt *Acantholeberis* vermeld van één vindplaats midden in het IJsselmeer. Deze vindplaats is zeer ongewoon omdat ze helemaal geen aanknopingspunten geeft met de algemene regel, dat het dier alleen in zuur-oligotroop water voorkomt. Het IJsselmeer kan plaatselijk een wat lagere zuurgraad hebben, oligotroop

is het echter zeker niet. We moeten aannemen, dat de watervlo hier toevallig is terechtgekomen en zich niet zal kunnen uitbreiden in aantallen omdat het milieu ongunstig is voor de ontwikkeling. Ook in Kortenhoeft is het milieu blijkbaar niet gunstig voor de watervlo, hoewel er gunstige zuur-oligotrophe plekken aanwezig zijn.

De twee nieuwe vindplaatsen laten zien, dat de potentie om zich te verspreiden voor *Acantholeberis* groot is. Komt het dier op plaatsen met niet optimale milieufactoren, dan kan het zich wel enige tijd handhaven. Er blijkt ook weer eens uit, dat we een bepaald milieu niet mogen beoordelen door af te gaan op het al of niet aanwezig zijn van één enkele soort. We mogen een milieu alleen karakteriseren naar aanleiding van de aanwezigheid van karakteristieke organismengroepen. Water is zuur-oligotroof, wanneer het naast *Acantholeberis curvirostris* bijvoorbeeld de watervlooien *Bosmina obtusirostris*, *Eurycercus glacialis* en bepaalde soorten *Desmidiaceen* bevat.

In het Gooi vond ik *Acantholeberis* in de half-natuurlijke waterpartijen van sommige oude buitens, waar de bodem bedekt was met boombladeren en waar verder geen begroeiing met waterplanten aanwezig was. Het water was hier wel oligotroof, maar niet zuur. Vermoedelijk kon het dier zich hier verspreiden vanuit de nabij gelegen zure oligotrophe plas-sen, waar het samen met *Eurycercus glacialis*, *Bosmina obtusirostris* en andere microorganismen gevonden werd. P. LEENTVAAR.

Kalk-etende Mussen. De binnenplaats van mijn woning te Amsterdam wordt aan één zijde afgesloten door een 8 meter hoge bakstenen muur zonder enige bepleistering. De muur heeft expositie op het noorden en wordt niet door de zon beschenen. Gedurende een der schaarse ogenblikken in de tweede helft van October, dat de regen niet neerkletterde maar de zon zich weer eens vertoonde, zag ik de muur als het ware „beplakt” met Mussen, welke zich met hun pootjes aan de voegen tussen de stenen vastgeklemd hielden en de kalk hevig bekikten. Ik telde er wel 25. Duidelijk kon men imitatie opmerken, want elke nieuwgekome haakte zich na enig fladderen en uitzoeken eveneens aan een voeg vast om de kalk te bewerken. Blijkbaar voorzien de vogels op deze wijze in hun behoefte aan kalk. Maar ik had nog nooit zo'n massale aanval gezien.

H. H. PRELL.

Late gasten. Na een vorstige nacht was het guur regenweer met veel wind uit de zuidhoek, toen ik in de morgen van 19 October met enige medewerkers de grasmatten van dijken bemonsterde in het noorden van Duiveland. Op het buitenbeloop van de dijk van polder Dreischor, waar het betrekkelijk luw was, zocht een eenzame Boerenzwaluw ons gezelschap. Het was de laatste, die ik dit jaar gezien heb. Met tus-senpozen scheerde de vogel langs ons heen over het gras. Wij zagen geen insecten vliegen, hij misschien wel; veel kan het niet geweest zijn! Deze ontmoeting bracht mij nog latere waarnemingen van deze zwaluwsoort in herinnering van het vorige jaar. Het natte en koude weer heeft toen het grootbrengen van de jongen vermoedelijk vertraagd. En banden van het gezin kunnen de reislust remmen. Nog lange tijd zagen wij te Wageningen in de buurt van de Veerstraat twee Boerenzwaluwen rondvliegen, de laatste maal op 31 October. Wie schetst echter mijn verrassing, toen ik op 14 November tegen donker een Boerenzwaluw over het Bowlespark van hetzelfde stadje zag vliegen. Later vernam ik, dat ook de heer C. A. van den Anker deze late trekker had gezien. Dit was echter nog niet de laatste melding van vorig jaar door onze vogelwerkgroep. De heer W. Beekhuizen zag nl. bij huis boven het dorp Renkum nog een Boerenzwaluw op 26 November. Wel zeer laat!

Bovengenoemd Zeeuws reisje bracht nog een aardige faunistische verrassing. Na het voorbijtrekken van het warmtefront in de morgen van 19 October klaarde in de namiddag het weer geleidelijk op en steeg de temperatuur. Het werd aangenaam buiten, kennelijk ook voor de Oranje lucernevlinder (*Colias croceus*), die op het verpakkingsmateriaal voor de grondmonsters bleek te zijn neergestreken, toen we ons werk op de dijk bij Bruinisse hadden verricht. Deze gast uit het zuiden kende ik wel van warme zomermaanden, maar op de eilanden en zo laat in de tijd had ik hem toch niet verwacht. Wageningen. Prof. Dr D. M. DE VRIES.

Rectificatie. In het October-nummer, in het artikel van de Heer J. Mart. Duiven, staat in de laatste kolom op pag. 206 een verkeerde regel. Het is de 14e regel van boven en deze moet luiden:

„het keileem zelf aangetast kan zijn door”